

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В. В. Шаблистий
В. С. Березняк
А. В. Коваленко

**НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ПОБУТОВЕ
РОЗУМІННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ КРАЇНАХ
ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ**

Практичний poradnik

Дніпро
2021

УДК 343.352

Ш 13

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 1 від 23 вересня 2021 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Мозоль С. А. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ;

Никифоров А. С. – суддя Вищого антикорупційного суду України.

Шаблистий В. В., Березняк В. С., Коваленко А. В.

Ш 13 Нормативне закріплення та побутове розуміння антикорупційної діяльності в Україні та інших країнах пострадянського простору : практи. порадник / В. В. Шаблистий, В. С. Березняк, А. В. Коваленко
Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 40 с.

Порадник ґрунтується на результатах соціологічного дослідження побутового розуміння антикорупційної діяльності в Україні. Воно здійснене протягом вересня 2019 року – лютого 2020 року серед здобувачів вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (317 осіб), які в цілому представляють всю країну. Також праця ґрунтується на результатах порівняльно-правового дослідження нормативного закріплення антикорупційної діяльності в Україні та в інших країнах пострадянського простору.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів (ад'юнктів), здобувачів закладів вищої освіти, в яких готують правників, співробітників правоохоронних органів, прокуратури та суду, а також на усіх, хто цікавиться розвитком наук кримінально-правового циклу.

АВТОРИ:

Володимир Шаблистий – завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Василь Березняк – т.в.о. завідувача наукової лабораторії соціологічного моніторингу навчально-наукового інституту заочного навчання та підвищення кваліфікації Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Андрій Коваленко – заступник начальника Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Київській області, доктор юридичних наук, доцент.

© Автори, 2021

© ДДУВС, 2021

ЗМІСТ

Передмова	4
Основна частина	5
Висновки	28
Список використаних джерел	37

Передмова

Порадник ґрунтується на результатах соціологічного дослідження побутового розуміння антикорупційної діяльності в Україні. Воно здійснене протягом вересня 2019 року – лютого 2020 року серед здобувачів вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (317 осіб), які в цілому представляють всю країну. Також праця ґрунтується на результатах порівняльно-правового дослідження нормативного закріплення антикорупційної діяльності в Україні та в інших країнах пострадянського простору.

Встановлено, що найчастіше населення країни, вражене корупцією, відчуває себе бідним, але байдуже ставлення до корупції виражається через слабкість та менталітет – бажанні швидкої розправи із корупціонером, тобто виключно тієї особи, яка отримує хабаря, при позитивному ставленні до тих осіб, які дають хабарі з метою вирішення певних питань.

Стверджується, що серед проаналізованих законодавчих актів країн пострадянського простору лише Республіка Азербайджан, Грузія та Україна на рівні базових антикорупційних законів закріпили нормативне визначення поняття корупції через мету отримання неправомірної вигоди (хабаря) як в матеріальному, так й не в матеріальному її розумінні з одночасним встановленням кримінальної відповідальності за такі діяння.

Основна частина

Мінус два. 30 балів зі 100 можливих – результат Індексу сприйняття корупції-2019 для України – повернення на рівень 2017 року і тепер 126 місце зі 180 країн. Поруч у рейтингу – Киргизстан, Азербайджан та Джибуті. Україна з-поміж сусідів випереджає Росію, яка зберегла свої позиції (28 балів, 137 місце). Очікувано серед сусідів лідирує Польща (58 балів, 41 місце) та Словаччина (50 балів, 59 місце). Білорусь додала один пункт і тепер має 45 балів та 66 місце. Також, цього року спостерігаємо зниження індексу у сусідів: Румунія – мінус 3 бали, Угорщина — на 2, Молдова на 1 (Transparency International Ukraine, 2019).

Наведені дані щорічного дослідження однієї з найавторитетніших міжнародних громадських антикорупційних організацій Трансперенсі Інтернешнл свідчить про спільні проблеми боротьби із корупцією в країнах колишнього Радянського Союзу, вивчення стану яких очевидно сприятиме їх вирішенню. На нашу думку, однією з них є нормативне закріплення та побутове розуміння самої антикорупційної діяльності в цих країнах, оскільки рівень правової культури та правової свідомості громадян будь-якої держави вимагає постійної просвітницької роботи.

Конвенція ООН проти корупції (UNCAC, 2003) та Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи (ETS 173, 1999) стали своєрідним дороговказом для в першу чергу європейських країн щодо внесення змін та доповнень до кримінальних кодексів та розробки абсолютно нових базових законів про боротьбу із корупцією. Для науковців, які розробляють наукові основи реформування антикорупційного законодавства, важливою є ст. 6 Конвенції ООН проти корупції – розширення та поширення знань з питань запобігання корупції. Саме це і є метою нашого poradnika – розширити побутове розуміння антикорупційної діяльності на підставі проведеного соціологічного дослідження та порівняльно-правового дослідження базових законів про запобігання корупції в країнах пострадянського простору.

Наприклад, з 2010 року (з моменту ратифікації обох цих конвенцій) в Кримінальному кодексі України (далі – КК) поняття «хабар» замінено на більш повне «неправомірна вигода» та криміналізовано пропозицію чи обіцянку надання неправомірної вигоди, що досі викликає діаметрально протилежні дискусії у вітчизняній науці; сама неправомірна вигода (а не хабар) тепер є

грошовими коштами або іншим майном, перевагами, пільгами, послугами, нематеріальними активами, будь-якими іншими вигодами нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав (Закон України «Про запобігання корупції», 2014).

Саме це спонукало нас провести соціологічне дослідження протягом вересня 2019 року – лютого 2020 року серед здобувачів вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, які в цілому представляють всю країну. Усього було опитано 317 осіб. Розподіл за статевими, віковими групами, рівнем освіти та професійним статусом був приблизно однаковим та коливався у вказаних групах у межах $\pm 5\%$. Виражених відмінностей у статевовікових, освітніх та професійних групах не спостерігалось. Отже, недоцільно було аналізувати одержані результати з прив'язкою до вказаних критеріїв.

Дослідження було проведене методом формалізованого аналізу документів – (фронтальний контент-аналіз). Завданням фронтального контент-аналітичного дослідження є аналіз максимально повного уявлення про інформаційний потік – у нашому випадку на ментальному зрізі. Це спроба отримати об'єктивовану відповідь на запитання «Що пишуть?». Одиниці такого аналізу можуть бути будь-якими, але, частіше за все, ними виступають або тематичні одиниці, або ключові слова, рідше оцінки та пропозиції і ще рідше макроструктурні одиниці.

Респондентам за певний час було запропоновано написати деяку кількість асоціацій терміну «корупція». Так, аналізу підлягали структурно-семіотичні одиниці (лексика мови та граматичні показники), тобто, запропоновані респондентами асоціативні зв'язки – речові одиниці та речові конструкції. Систематизація останніх виявила 2622 структурно-семіотичні (речові) одиниці, які було згадано респондентами.

Зазначимо, що деякі речові конструкції можуть попадати у різні таблиці, оскільки несуть різне змістовне навантаження. До того ж можливі деякі незначні коливання у сумах відповідей до $\pm 0,1\%$, що пов'язано із округленням даних (від 0,5 до 0,9) до десятих.

Отже, *отримані результати* можна надати у вигляді таких таблиць.

Таблиця 1

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які отримали максимальну кількість згадувань респондентами
(розташовані за ступенем убубання):**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Гроші	192	7,3	60,6
Хабар	145	5,5	45,7
Влада	87	3,3	27,4
Злочин	68	2,6	21,5
Неправомірна вигода	45	1,7	14,2
Вигода	44	1,7	13,9
В'язниця	42	1,6	13,2
Закон	38	1,4	11,9
Чиновники	37	1,4	11,7
Підкуп	32	1,2	10,1
Порушення	32	1,2	10,1
Зловживання	31	1,2	9,8
Незаконність, незаконний	30	1,1	9,5
Службовий	30	1,1	9,5
Покарання	29	1,1	9,1
Посадова особа	27	1,0	8,5
Депутати	27	1,0	8,5
Політика	26	0,9	8,2
Обман	26	0,9	8,2
Продажність	26	0,9	8,2
Несправедливість	24	0,9	7,6
Подарунок	24	0,9	7,6
Становище	24	0,9	7,6
Посада	23	0,9	7,3
Державний службовець	20	0,8	6,3
Використання	19	0,7	6,0
Збагачення	19	0,7	6,0
Шахрайство	19	0,7	6,0
Крадіжка	18	0,7	5,7
Правопорушення	16	0,6	5,0
Зв'язки	15	0,6	4,7
Держава	14	0,5	4,4

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Статус	14	0,5	4,4
Злочинність	14	0,5	4,4
Вимагання	13	0,5	4,1
Жадібність	13	0,5	4,1
НАБУ	13	0,5	4,1
Проблема	13	0,5	4,1
Брехня	13	0,5	4,1
Обіцянка	12	0,4	3,8
Державний	12	0,4	3,8
Домовленість	12	0,4	3,8
Зло	12	0,4	3,8
Зрада	12	0,4	3,8
Кримінальна відповідальність	12	0,4	3,8
Махінації	12	0,4	3,8
Суд	11	0,4	3,5
Хабарництво	11	0,4	3,5
Економіка	11	0,4	3,5
Нечесність	11	0,4	3,5
Беззаконня	11	0,4	3,5
Явище	11	0,4	3,5
Відповідальність	11	0,4	3,5
Безкарність	10	0,4	3,2
Життя	10	0,4	3,2
Повноваження	10	0,4	3,2
Вирішення	10	0,4	3,2
Бідність, бідний	10	0,4	3,2
Злочинець	10	0,4	3,2
Поліція	10	0,4	3,2
Україна	10	0,4	3,2
Послуга	10	0,4	3,2

Таблиця 2

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які характеризують атрибути явища «корупція»**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Гроші	192	7,9	60,6
Подарунок	24	0,9	7,6
Майно	6	0,2	1,9
Конверт	6	0,2	1,9
Машина	6	0,2	1,9
Кошти	5	0,2	1,6
Пільги	5	0,2	1,3
Винагорода	5	0,2	1,3
Коштовності	4	0,2	1,3
Багатство, багатий, багато	4	0,2	1,3
Валюта	3	0,1	0,9
Долари	3	0,1	0,9
Кейс	3	0,1	0,9
Золото	2	0,1	0,6
Квартири	2	0,1	0,6
Цінності	2	0,1	0,6
Речі	2	0,1	0,6
Блага	2	0,1	0,6
Привілеї	1	0,1	0,6
Автомобілі	1	0,03	0,3
Будинок	1	0,03	0,3
Земля	1	0,03	0,3
Ресурси	1	0,03	0,3
Монети	1	0,03	0,3
Природні ресурси	1	0,03	0,3
Годинники	1	0,03	0,3
Офшори	1	0,03	0,3
Гривні	1	0,03	0,3
Валіза	1	0,03	0,3
Дім	1	0,03	0,3
Євро	1	0,03	0,3
Кишеня	1	0,03	0,3
Усього:	290	11,1	91,5

Таблиця 3

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які характеризують сфери корупційних відносин**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
<i>Державна служба:</i>	<i>114</i>	<i>4,3</i>	<i>36,0</i>
– чиновники	37	1,4	11,7
– службовий	30	1,1	9,5
– посадова особа	27	1,0	8,5
– державний службовець	20	0,8	6,3
<i>Сфера управління (без конкретизації):</i>	<i>95</i>	<i>3,6</i>	<i>30,0</i>
– влада	87	3,3	27,4
– уряд	5	0,2	1,6
– управління	1	0,03	0,3
– адміністрація	1	0,03	0,3
– верхівка	1	0,03	0,3
<i>Політика:</i>	<i>34</i>	<i>1,3</i>	<i>10,7</i>
– політика	26	0,9	8,2
– вибори	6	0,2	1,9
– політичний	2	0,1	0,6
<i>Законодавча влада:</i>	<i>28</i>	<i>1,1</i>	<i>8,8</i>
– депутати	27	1,0	8,5
– ВРУ	1	0,03	0,3
<i>Судова влада:</i>	<i>16</i>	<i>0,6</i>	<i>5,0</i>
– суд	11	0,4	3,5
– судді	3	0,1	0,9
– судова влада	1	0,03	0,3
– судовий	1	0,03	0,3
<i>Бізнес:</i>	<i>14</i>	<i>0,5</i>	<i>4,4</i>
– тіньовий	4	0,2	1,3
– олігарх	4	0,2	1,3
– бізнес	3	0,1	0,9
– бізнесмени	1	0,03	0,3
– юридична особа	1	0,03	0,3
– комерція	1	0,03	0,3
<i>Економіка:</i>	<i>12</i>	<i>0,4</i>	<i>3,8</i>
– економіка	11	0,4	3,5
– економічний	1	0,03	0,3

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
<i>Бюджет:</i>	10	0,4	3,2
– бюджет	6	0,2	1,9
– казнокрадство	2	0,1	0,6
– державні закупівлі	1	0,03	0,3
– казна	1	0,03	0,3
<i>Правоохоронні органи:</i>	7	0,3	2,2
– правоохоронні органи	3	0,1	0,9
– «перевертні у погонах»	2	0,1	0,6
– патрульна служба	2	0,1	0,3
<i>Армія, військова служба:</i>	7	0,3	2,2
– зброя	3	0,1	0,9
– армія	1	0,03	0,3
– АТО	1	0,03	0,3
– військомат	1	0,03	0,3
– війна	1	0,03	0,3
<i>Прокуратура:</i>	7	0,3	2,2
– прокуратура	6	0,2	1,9
– прокурор	1	0,03	0,3
<i>Президент</i>	7	0,3	2,2
<i>Виконавча влада:</i>	5	0,2	1,6
– міністерство	2	0,1	0,6
– виконавча влада	1	0,03	0,3
– КМУ	1	0,03	0,3
– прем'єр-міністр	1	0,03	0,3
<i>Злочинне середовище:</i>	5	0,2	1,6
– організована злочинність	3	0,1	0,9
– мафія	2	0,1	0,6
<i>Податкова служба:</i>	4	0,2	1,3
– ДПС	3	0,1	0,9
– податкова	1	0,03	0,3
<i>Сфера охорони здоров'я:</i>	4	0,2	1,3
– медицина	2	0,1	0,6
– лікарі	1	0,03	0,3
– здоров'я	1	0,03	0,3
<i>Митна сфера:</i>	4	0,2	1,3
– кордон	3	0,1	0,9
– митна служба	1	0,03	0,3

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
<i>Фінансова система:</i>	3	0,1	0,9
– банк	1	0,03	0,3
– фінансовий	1	0,03	0,3
– фінанси	1	0,03	0,3
<i>Сфера освіти:</i>	2	0,1	0,6
– освіта	1	0,03	0,3
– університет ДДУВС	1	0,03	0,3
<i>ЖКХ:</i>	1	0,03	0,3
– комунальні послуги	1	0,03	0,3
<i>Установи</i>	1	0,03	0,3
Усього:	380	14,5	119,9

Таблиця 4

Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які характеризують найбільш вразливі категорії,
що піддаються корупційним ризикам

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Чиновники	37	1,4	11,7
Посадова особа	27	1,0	8,5
Державний службовець	20	0,8	6,3
Президент	7	0,3	2,2
Керівництво, керівник	6	0,2	1,9
Олігарх	4	0,2	1,3
Судді	3	0,1	0,9
«Перевертні у погонах»	2	0,1	0,6
Прем'єр-міністр	1	0,03	0,3
Юридична особа	1	0,03	0,3
Прокурор	1	0,03	0,3
Начальник	1	0,03	0,3
Мільйонер	1	0,03	0,3
Лікарі	1	0,03	0,3
Еліта	1	0,03	0,3
Усього:	113	4,3	35,6

Таблиця 5

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
в яких використовуються сленгові одиниці**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Відкат	5	0,2	1,6
Підстава	4	0,2	1,3
Блат	2	0,1	0,6
Решалово	1	0,03	0,3
Підмазатися	1	0,03	0,3
Мажори	1	0,03	0,3
Магарич	1	0,03	0,3
Замулювання	1	0,03	0,3
Зам'яти	1	0,03	0,3
Дно	1	0,03	0,3
Давати на лапу	1	0,03	0,3
Відморозки	1	0,03	0,3
Відмазатися	1	0,03	0,3
Вирішувала	1	0,03	0,3
Кришування	1	0,03	0,3
Усього:	23	0,9	7,3

Таблиця 6

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які характеризуються експресивною емоційною забарвленістю**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Зрада	12	0,4	3,8
Ганьба	4	0,2	1,3
Смерть	3	0,1	0,9
Гріх, гріховність	3	0,1	0,9
Хвороба	2	0,1	0,6
«Ракова пухлина»	2	0,1	0,6
Казнокрадство	2	0,1	0,6
Самодурство	1	0,03	0,3
Хибний	1	0,03	0,3
Товстуни	1	0,03	0,3
Зажерливість	1	0,03	0,3
«Колесо»	1	0,03	0,3
Хапуга	1	0,03	0,3
Терор	1	0,03	0,3
Страждання	1	0,03	0,3
Гниль	1	0,03	0,3
Крах	1	0,03	0,3
Іржа	1	0,03	0,3
Тупість	1	0,03	0,3
Свавілля	1	0,03	0,3
Кришування	1	0,03	0,3
Порука	1	0,03	0,3
Хом'як	1	0,03	0,3
Дурість	1	0,03	0,3
Скряга	1	0,03	0,3
Марнотрат	1	0,03	0,3
Паразит	1	0,03	0,3
Егоїзм	1	0,03	0,3
Табу	1	0,03	0,3
Кривизна	1	0,03	0,3
Афера	1	0,03	0,3
Усього:	52	2,0	16,4

Таблиця 7

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
що відображують негативне ставлення респондентів до явища корупції**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Незаконність, незаконний	30	1,1	9,5
Продажність	26	0,9	8,2
Несправедливість	24	0,9	7,6
Брехня, брехливість, брехливий	16	0,6	5,0
Зло	12	0,4	3,8
Нечесність	11	0,4	3,5
Беззаконня	11	0,4	3,5
Негативний, негатив	10	0,4	3,2
Бруд, брудний	9	0,3	2,8
Неправомірність	9	0,3	2,8
Совість	7	0,3	2,2
Протиправність	6	0,2	1,9
Знищення	5	0,2	1,6
Аморальність, аморальний	5	0,2	1,6
Протизаконний	4	0,2	1,3
Нерівноправність	4	0,2	1,3
Хитрість	3	0,1	0,9
Сором	3	0,1	0,9
Розкрадання	3	0,1	0,9
Підлість	3	0,1	0,9
Руйнування	3	0,1	0,9
Погано	3	0,1	0,9
Нахабство	3	0,1	0,9
Небезпека	3	0,1	0,9
Безлад	2	0,1	0,6
Безвідповідальність	2	0,1	0,6
Антисоціальний	2	0,1	0,6
Некомпетентність	2	0,1	0,6
Приниження	2	0,1	0,6
Гідність	2	0,1	0,6
Нерівність	2	0,1	0,6

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Неповага	2	0,1	0,6
Шкода	1	0,03	0,3
Честь	1	0,03	0,3
Хибний	1	0,03	0,3
Свавілля	1	0,03	0,3
Розчарування	1	0,03	0,3
Непристойність	1	0,03	0,3
Підкупність	1	0,03	0,3
Безчесність	1	0,03	0,3
Фальш	1	0,03	0,3
Нехтування	1	0,03	0,3
Підступність	1	0,03	0,3
Заборона	1	0,03	0,3
Неправда	1	0,03	0,3
Безпринципність	1	0,03	0,3
Недотримання	1	0,03	0,3
Недопустимість	1	0,03	0,3
Презирство	1	0,03	0,3
Злість	1	0,03	0,3
Недобросовісність	1	0,03	0,3
Недбалість	1	0,03	0,3
Недовіра	1	0,03	0,3
Усього:	250	9,5	78,9

Таблиця 8

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
що відображують стан, країни, суспільства та населення,
ураженого корупцією**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Бідність, бідний	10	0,4	3,2
Бюрократія	4	0,2	1,3
Присвоювання	3	0,1	0,9
Приховування	3	0,1	0,9
Занепад	3	0,1	0,9
Злидні	3	0,1	0,9
Збіднення	2	0,1	0,6
Глобальний	2	0,1	0,6
Деградація	2	0,1	0,6
Сьогодні	2	0,1	0,6
Нестабільний	2	0,1	0,6
Наслідки	2	0,1	0,6
Насильство	2	0,1	0,6
Деморалізація	2	0,1	0,6
Спад	1	0,03	0,3
Безвихідність	1	0,03	0,3
Криза	1	0,03	0,3
Буденність	1	0,03	0,3
Знедоленість	1	0,03	0,3
Виживання	1	0,03	0,3
Крах	1	0,03	0,3
Збитки	1	0,03	0,3
Дестабілізація	1	0,03	0,3
Гальмо	1	0,03	0,3
Викрадення	1	0,03	0,3
Зламаний	1	0,03	0,3
Анархія	1	0,03	0,3
Усього:	55	2,1	17,4

Таблиця 9

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
що характеризують корупційні процеси**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Використання	19	0,7	6,0
Домовленість	12	0,4	3,8
Вирішення	10	0,4	3,2
Дія, дії	9	0,3	2,8
Допомога	7	0,3	2,2
Можливості	6	0,2	1,9
Брати	5	0,2	1,6
Діяння	5	0,2	1,6
Рішення	5	0,2	1,6
Пропозиції	5	0,2	1,6
Користування	4	0,2	1,3
Перевищення	3	0,1	0,9
Розкрадання	3	0,1	0,9
Переваги	3	0,1	0,9
Угода	3	0,1	0,9
Задоволення	2	0,1	0,6
Взаємовигода	2	0,1	0,6
Зацікавленість	2	0,1	0,6
Забезпечення	2	0,1	0,6
Діяльність	2	0,1	0,6
Обіг	2	0,1	0,6
Одержання	2	0,1	0,6
Взаємодопомога	2	0,1	0,6
Сприяння	2	0,1	0,6
Тиск	2	0,1	0,6
Обхід	2	0,1	0,6
Відмивання	1	0,03	0,3
Викрадення	1	0,03	0,3
Схилення	1	0,03	0,3
Заохочення	1	0,03	0,3
Заплатити	1	0,03	0,3
Бажання	1	0,03	0,3

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Провокація	1	0,03	0,3
Отримання	1	0,03	0,3
Передача	1	0,03	0,3
Плата	1	0,03	0,3
Покровительство	1	0,03	0,3
Поміч	1	0,03	0,3
Просування	1	0,03	0,3
Розтрата	1	0,03	0,3
Вчинок	1	0,03	0,3
Продаж	1	0,03	0,3
Сплата	1	0,03	0,3
Усього:	138	5,3	43,5

Таблиця 10

**Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які пов'язані з географічним аспектом розповсюдження корупції**

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Україна	10	0,4	3,2
Країна (Україна)	3	0,1	0,9
Донецьк	1	0,03	0,3
Країни колишнього СРСР	1	0,03	0,3
Усього:	15	0,6	4,7

Таблиця 11

Структурно-семіотичні (речові) одиниці,
які характеризують байдуже ставлення населення до проблеми корупції

	Абсолютна кількість згадувань	% від кількості виявлених речових одиниць	% від кількості респондентів
Слабкість	4	0,2	1,3
Байдужість	3	0,1	0,9
Менталітет	3	0,1	0,9
Вимушений	2	0,1	0,6
Неможливість	2	0,1	0,6
Безвольність	1	0,03	0,3
Стабільний	1	0,03	0,3
Заздрість	1	0,03	0,3
Невід'ємний	1	0,03	0,3
Недосконалість	1	0,03	0,3
Поширений	1	0,03	0,3
Неспроможність	1	0,03	0,3
Переконання	1	0,03	0,3
Невідворотній	1	0,03	0,3
Скритий	1	0,03	0,3
Розповсюдженість	1	0,03	0,3
Процвітання	1	0,03	0,3
Усього:	26	0,9	8,2

Узагальнені результати цього соціологічного дослідження наведемо у висновках.

Далі пропонуємо розглянути законодавчі антикорупційні положення тих країн, які мають схожу з Україною правову систему та до яких є відкритий доступ. Звичайно, мова в першу чергу йде про пострадянські країни, антикорупційне законодавство яких з певним ступенем ймовірності можна віднести до міжнародного рівня, для держави Україна з метою можливого запозичення позитивного досвіду антикорупційних практик.

Так, єдину згадку про нормативне забезпечення боротьби із корупцією нами знайдено на сайті уряду Республіки Вірменія, де зазначено, що Раду по боротьбі з корупцією, що діяла раніше, було створено указом Президента Республіки Вірменія від 1 червня 2004 року. Прийнятою протокольним рішенням Уряду Республіки Вірменія №14 від 10 квітня 2014 року Концепцією боротьби з корупцією в системі громадського управління були передбачені нові структурні зміни, в рамках яких нову Раду по боротьбі з корупцією повинен був бути створений постановою Уряду Республіки Вірменія. Виходячи з необхідності зіставлення діяльності уповноважених державних органів для повного і ефективного здійснення антикорупційної політики в Республіці Вірменія та усунення причин виникнення і поширення корупції, Уряд Республіки Вірменія 19 лютого 2015 року ухвалив постанову №165-Н «Про створення Ради з боротьби з корупцією та експертної комісії, затвердження складу Ради, порядку діяльності Ради, експертної комісії та відділу моніторингу антикорупційних програм Апарату Уряду Республіки Вірменія», яким була створена Рада по боротьбі з корупцією. Головою Ради є Прем'єр-міністр Республіки Вірменія, до складу Ради включені Міністр-керівник Апарату Уряду Республіки Вірменія, Міністр юстиції Республіки Вірменія, Міністр фінансів РА, Генеральний прокурор Республіки Вірменія, голова Комісії з етики високопосадовців Республіки Вірменія, представник від опозиційних парламентських фракцій, голова Громадської ради, представник Союзу громад Вірменії. Функції секретаріату Ради здійснює відділ моніторингу антикорупційних програм Апарату Уряду Республіки Вірменія.

Як бачимо, спеціальний закон по боротьбі із корупцією відсутній, як й окремі спеціальні антикорупційні органи, проте нове керівництво цієї країни робить рішучі кроки для зниження рівня корупції в країні,

одним із дієвих заходів якої є постійне онлайн-звітування в соціальних мережах про проведену роботу.

На жаль, ст. 311 (отримання хабаря) та ст. 312 (давання хабаря) КК Республіки оперують предметом злочину у виключно матеріальному розумінні, що більшу частину корупційної злочинності залишає поза межами кримінально-правової охорони.

Закон Азербайджанської Республіки «Про боротьбу з корупцією» від 13 січня 2004 року містить досить розгалужену систему запобіжних заходів, проте, на нашу думку, всі вони нівелюються положенням ст. 4 «Органи, які здійснюють боротьбу з корупцією»:

Всі державні органи і посадові особи в межах своїх повноважень здійснюють боротьбу з корупцією. У разі, коли вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, тягне за собою адміністративну або кримінальну відповідальність, боротьбу з корупцією в установленому законодавством порядку здійснюють правоохоронні органи.

У тексті самого закону про спеціалізовані суб'єкти з питань протидії корупції немає відомостей, що свідчить про небажання керівництва країни впроваджувати ефективну систему запобігання корупції, оскільки сам закон складається лише із 14-и статей, діє в країні з 01 січня 2005 року, та є такою собі декларацією намірів.

Цікавим є визначення поняття корупції, надане в ст. 1 – корупція це незаконне отримання посадовими особами матеріальних та інших благ, пільг чи привілеїв з використанням свого статусу, статусу органу, який вони, представляють, посадових повноважень чи можливостей, що впливають з даного статусу і повноважень, а також залучення фізичними і юридичними особами цих посадових осіб на свою сторону шляхом незаконної пропозиції або обіцянки або передачі їм зазначених матеріальних і інших благ, пільг чи привілеїв.

Позитивною є вказівка і на нематеріальний характер незаконно отримуваних благ, що кореспондується із ст. 311 (отримання хабаря – пасивне хабарництво) та ст. 312 (давання хабаря – активне хабарництво) КК Азербайджанської Республіки, де зрозуміле для всіх слово «хабар» розкривається як в матеріальному, так й в нематеріальному вимірі.

Закон Республіки Білорусь «Про боротьбу з корупцією» від 2015 р. складається із 50-и статей, за своїм змістом дещо нагадує вітчизняний.

У статті 1 цього закону під корупцією пропонується розуміти умисне використання державною посадовою або прирівняною до неї особою або іноземною посадовою особою свого службового становища

і пов'язаних з ним можливостей з метою протиправного отримання майна або іншої вигоди у вигляді роботи, послуги, покровительства, обіцянки переваги для себе або для третіх осіб, а так само підкуп державних посадовців про або прирівняного до них осіб або іноземної посадової особи шляхом надання їм майна або іншої вигоди у вигляді роботи, послуги, покровительства, обіцянки переваги для них або для третіх осіб з тим, щоб ця державна посадова чи прирівняна до неї особа або іноземна посадова особа вчинили дії або не утрималась від їх виконання при виконанні своїх службових (трудових) обов'язків, а також вчинення зазначених дій від імені або в інтересах юридичної особи, в тому числі іноземної.

На жаль, констатуємо, що законодавче визначення поняття корупції із вказівкою як на матеріальний, так й нематеріальний характер отримуваних благ не знайшло свого відображення в КК Республіки Білорусь 1999 р., оскільки ст. 430 (отримання хабаря) та ст. 431 (давання хабаря) оперують виключно матеріальним характером предмета злочину – отримання матеріальних цінностей або придбання вигод майнового характеру. Знову ж таки слід вести мову декларативність основного антикорупційного закону без його реалізації в кримінальному законі. Хоча вказівка виключно на умисний характер корупційних діянь заслуговує схвалення.

За останні десять років Грузія досягла значного прогресу в справі боротьби з корупцією. Цей успіх став можливим багато в чому завдяки ефективній правоохоронній діяльності і спрощення адміністративних процедур, що дозволило викоринити дрібну корупцію в публічній адміністрації. Тепер, коли були вирішені найпростіші завдання, Грузія знаходиться на наступному етапі боротьби проти корупції і, як багато інших країн, можливо, зіткнулася з новою проблемою, пов'язаною з корупцією у верхніх ешелонах влади і складними корупційними схемами. Концептуальний напрямок реформи державної служби було визначено згідно з принципами неупередженості, законності і політичної нейтральності. Новий закон про публічну службу встановлює основні організаційні та правові рамки для здійснення реформ, і підсилює потенціал Бюро державної служби. Однак для втілення в життя нового Закону про державну службу ще належить розробити такі закони, як закони про юридичних осіб публічного права і про оплату праці, а потенціал Бюро державної служби та відділів кадрів в міністерствах і відомствах повинен бути укріплений. Відсутній чіткий розподіл обов'язків щодо забезпечення доброчесності на центральному

рівні і в структурах міністерств і державних органів, і провідна роль керівників установ лише декларується, але все ще не підтримується чинним внутрішнім механізмом. Передбачених у новому Законі про публічну службу механізмів розмежування політичної та професійної державної служби недостатньо для захисту професійних державних службовців від неналежного політичного впливу з боку політичних призначенців на практиці. Ще більшу стурбованість викликає вплив могутніх представників приватного сектора на роботу державних органів. Така ситуація являє загрозу «приватизації» держави і повинна бути негайно усунена.

Слід погодитися, що серед країн пострадянського простору саме Грузія може слугувати прикладом у всіх відношеннях, проте не провокаціями отримання неправомірної вигоди, які десятки рішень ЄСПЛ проти Грузії свідчать саме про це.

Привертає увагу той факт, що Грузія, ратифікувавши всі міжнародно-правові акти з протидії корупції, зберегла власне розуміння основного злочину – отримання хабаря ст. 338 та давання хабаря ст. 339 КК Грузії 1999 р., проте наповнивши предмет цього злочину грошима, цінними паперами, іншим майном, майновою вигодою або будь-якою іншою неправомірною перевагою.

Така законодавча конструкція відповідає як міжнародно-правовим зобов'язанням Грузії, так й зберегла власне національні особливості праворозуміння та правозастосування, характерні для всіх країн колишнього радянського Союзу.

Закон Республіки Казахстан «Про протидію корупції» від 2015 р. передбачає таке визначення поняття корупції: незаконне використання особами, які займають відповідальну державну посаду, особами, уповноваженими на виконання державних функцій, особами, прирівняними до осіб, уповноважених на виконання державних функцій, посадовими особами своїх посадових (службових) повноважень і пов'язаних з ними можливостей з метою одержання або вилучення особисто або через посередників майнових (немайнових) благ і переваг для себе або третіх осіб, а так само підкуп даних осіб шляхом надання благ і переваг.

Тут спостерігаємо прогресивне визначення поняття корупції як через мету отримання матеріальних, так й нематеріальних благ, яке на жаль не відображено в КК Республіки Казахстан 2014 р., оскільки у ст. 366 «Отримання хабаря» та ст. 367 «Давання хабаря» предмет злочину визначено як хабар у вигляді грошей, цінних паперів, іншого

майно, права на майно або вигод майнового характеру. Така непослідовність законодавців пострадянських країн стає вже системною, на що потрібно звертати увагу з надією на покращення ситуації, оскільки у ст. 8 Закону Республіки Казахстан «Про протидію корупції» зазначено, що антикорупційний моніторинг полягає у виявленні та вивченні причин та умов, що сприяли вчиненню корупційних правопорушень. Фактично здійснюване нами дослідження є антикорупційним моніторингом із виявлення правових детермінант корупції в пострадянських країнах.

Закон Киргизької Республіки «Про протидію корупції» від 2012 складається лише із 15-ти статей та знову є лише декларацією намірів, оскільки зобов'язує всіх боротися із корупцією, під якою розуміються умисні діяння, що полягають у створенні протиправного стійкого зв'язку однієї чи кількох посадових осіб, що володіють владними повноваженнями, з окремими особами або угрупованнями з метою незаконного отримання матеріальних, будь-яких інших благ і переваг, а також надання ними цих благ і переваг фізичним і юридичним особам, створюють загрозу інтересам суспільства або держави.

Визначення поняття корупції важко навіть аналізувати, а під хабарем у статтях 325-328 і 343 КК Киргизької Республіки 2016 р. розуміються гроші, цінні папери, інше майно або вигоди майнового характеру, що надаються або отримуються за дії (бездіяльність) на користь хабародавця або осіб, які представляють його інтереси. Знову маємо виключно матеріальний характер хабаря, що формально не відповідає базовому антикорупційному закону.

В межах нашого дослідження ми звернули увагу на Федеральний закон Російської Федерації «Про протидію корупції» від 2008 р., в якому корупцію визначено як:

а) зловживання службовим становищем, давання хабаря, отримання хабаря, зловживання повноваженнями, комерційний підкуп або інше незаконне використання фізичною особою свого службового становища всупереч законним інтересам суспільства і держави з метою отримання вигоди у вигляді грошей, цінностей, іншого майна або послуг майнового характеру, інших майнових прав для себе або для третіх осіб або незаконне надання такої вигоди зазначеній особі іншими фізичними особами;

б) вчинення діянь, зазначених у підпункті «а» цього пункту, від імені або в інтересах юридичної особи.

Навіть при такому формальному задекларованому підході, у законодавстві Росії до цих пір корупція розуміється як виключно будь-які блага суто матеріального характеру, оскільки у ст. 290 КК Російської Федерації 1996 р. передбачено відповідальність за отримання хабаря у різних варіаціях, а у ст. 291-2 – за отримання хабаря у незначному розмірі до 10 тис. рублів. Зазначимо, що згідно з міжнародно-правовою практикою, розмір неправомірної вигоди (хабаря) для відповідальності значення не має у частині абсурдності визнання певної суми грошей невеличким хабарем.

Закон Республіки Узбекистан «Про протидію корупції» від 2016 р. передбачає, що корупція – незаконне використання особою свого посадового або службового становища з метою отримання матеріальної або нематеріальної вигоди в особистих інтересах або в інтересах інших осіб, а так само незаконне надання такої вигоди. Разом з тим, в КК Республіки Узбекистан 1994 р. в ст. 210 «Отримання хабаря» та ст. 211 «Давання хабаря» йдеться про предмет злочину знову виключно як про матеріальні цінності або майнову вигоду, що вже стає неприємною традицією пов'язувати поняття корупції з метою отримання матеріальної або нематеріальної вигоди, а в кримінальному законі передбачити виключено матеріальну вигоду, що по факту легалізує отримання хабаря в нематеріальній формі (просування по службі тощо).

Закон Республіки Таджикистан «Про боротьбу з корупцією» від 2005 р. містить лише 18 статей та не містить інформації, яка б представляла для нас інтерес. Разом з тим, у ст. 1 зазначено, що корупція – діяння (дія або бездіяльність), вчинене особами, уповноваженими на виконання державних функцій або прирівняними до них особами з використанням свого становища і пов'язаних з ним можливостей для незаконного отримання матеріальних і нематеріальних благ, переваг і інших пільг в свою користь або на користь інших осіб, а також обіцянка, пропозиція або надання зазначеним особам цих благ, переваг і інших пільг з метою їх відміни або винагороди за вчинення таких діянь (дії або бездіяльності) на користь фізичних або юридичних осіб, що свідчить про загальноприйняті стандарти до розуміння корупції.

Знову вимушені констатувати той факт, що КК Республіки Таджикистан 1998 р. у ст. 319 «Отримання хабаря» та ст. 320 «Давання хабаря» хабар представлений у вигляді грошей, цінних паперів, іншого майна чи вигод майнового характеру.

Нами вже зазначалося, що в Україні поняття «хабар» замінено на неправомірну вигоду, яка як на рівні базового закону про запобігання корупції, так й на рівні кримінального закону має матеріальний та нематеріальний виміри.

Варто наголосити, що 14 жовтня 2014 року ознаменувалося для України прийняттям цілої низки антикорупційних законів. Одним із них є Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 2014 р., у ст. 1 якого зазначено, що Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Закон України «Про прокуратуру» від 2014 р. у п. 5 ч. 1 ст. 7 передбачив, що система прокуратури України в тому числі складається із спеціалізованої антикорупційної прокуратури, до повноважень якої віднесено нагляд за розслідуванням корупційних злочинів.

Закон України «Про запобігання корупції» від 2014 р. у своїй Преамбулі містить положення, згідно з яким він визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. До спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції віднесено органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

Розділ II цього закону повністю присвячений Національному агентству з питань запобігання корупції, яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Фактично з вересня 2019 року в Україні діє Вищий антикорупційний суд (Закон України «Про Вищий антикорупційний суд України» від 2018 р.) (38 суддів) у статусі суду першої та апеляційної інстанцій, який розглядає справи, що розслідували детективи Національного антикорупційного бюро України під процесуальним керівництвом Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Вся ця система антикорупційних органів мала би ефективно протидіяти

корупції, проте це не так, оскільки на ментальному рівні українці не готові формувати у собі усіх її проявів.

Більше того, варто погодитися із вченими, які стверджують, що Any form of corruption is a serious obstacle to the sustainable development. Achieving such ambitious goals requires eradicating the causes and conditions that give rise to corruption and dismantling the mechanism of its reproduction. The National Strategy and national anti-corruption plans are focused on this, the level of responsibility for corruption crimes is increased, and law enforcement practice is improved. However, all these measures will not yield the expected result if the atmosphere of zero tolerance for corruption is not formed in society (Mukhaev, & Prokopenko, 2020).

Висновки

На жаль, доводиться констатувати, що, незважаючи на позитивні зміни, рівень боротьби з корупцією в Україні бажає кращого, прищеплення нетерпимості до корупції перебуває у стані розвитку. Яскраво це ілюструють результати проведеного нами соціологічного дослідження – і щодо побутового розуміння суті корупції, і ставлення і до неї, до всієї антикорупційної діяльності.

Рис. 1. «Хмара тегів»: структурно-семіотичні (речові) одиниці, які характеризують атрибути явища «корупція»

Рис. 2. «Хмара тегів»: структурно-семіотичні (речові) одиниці, які характеризують сфери корупційних відносин

Рис. 3. «Хмара тегів»: структурно-семіотичні (речові) одиниці, які характеризують найбільш вразливі категорії, що піддаються корупційним ризикам

Рис. 4. «Хмара тегів»: структурно-семіотичні (речові) одиниці, що відображують негативне ставлення респондентів до явища корупції

Рис. 6. «Хмара тегів»: структурно-семіотичні (речові) одиниці, що характеризують корупційні процеси

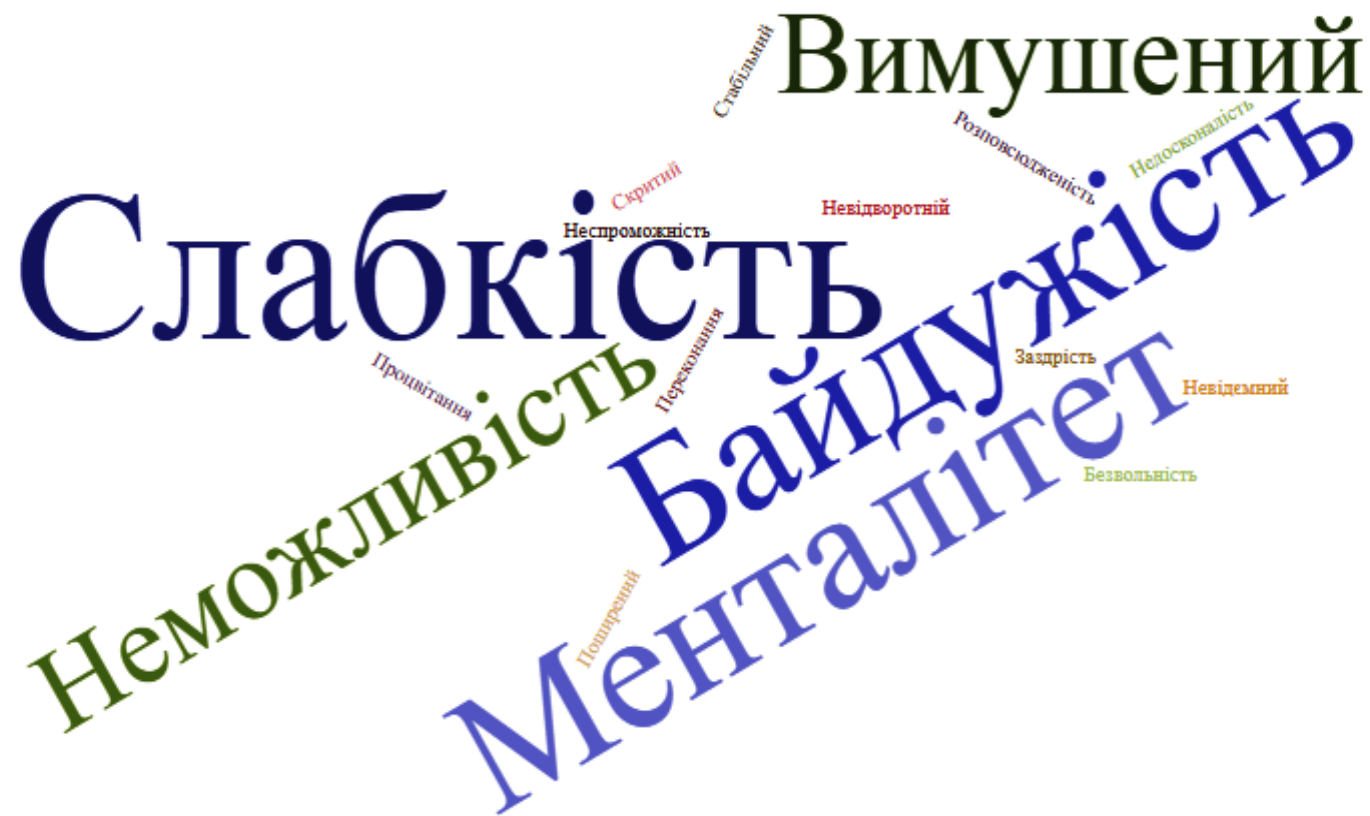

Рис. 7. «Хмара тегів»: структурно-семіотичні (речові) одиниці, які характеризують байдуже ставлення населення до проблеми корупції

Отже, встановлено, що серед проаналізованих законодавчих актів країн пострадянського простору лише Республіка Азербайджан, Грузія та Україна на рівні базових антикорупційних законів закріпили нормативне визначення поняття корупції через мету отримання неправомірної вигоди як в матеріальному, так й не в матеріальному її розумінні з одночасним встановленням кримінальної відповідальності за такі діяння. У решті країн кримінальної відповідальності за отримання хабаря (неправомірної вигоди) в нематеріальному вимірі не передбачено.

Позитивним та спільним для всіх країн є залишення поняття «хабар» як сутнісної характеристики корупції, що однозначно сприяє побутовому її розумінні та всієї антикорупційної діяльності в цілому. Саме тому пропонуємо у всіх антикорупційних актах України повернутися до поняття «хабар» замість «неправомірної вигоди», оскільки саму корупцію у нас найчастіше ототожнюють з грошима та подарунками; найкорумпованішою сферою є державне управління із чиновниками, які піддаються найбільшим корупційним ризикам.

Встановлено, що найчастіше населення країни, вражене корупцією, відчуває себе бідним, але байдуже ставлення до корупції виражається через слабкість та менталітет – бажанні швидкої розправи із корупціонером, тобто виключно тієї особи, яка отримує хабаря, при позитивному ставленні до тих осіб, які дають хабарі з метою вирішення певних питань.

Для проведення подібних та більш ґрунтовних досліджень державній та місцевій владі варто приділяти увагу та виділяти ресурси.

Маємо надію, що здійснений нами антикорупційний моніторинг з виявлення та вивчення правових детермінант, що можуть сприяти корупції в пострадянських країнах шляхом проведення соціолого-правового дослідження нормативного закріплення та побутового розуміння антикорупційної діяльності сприятиме вихованню доброчесності представників справжніх громадянських суспільств.

Список використаних джерел

- Transparency International Ukraine (2019). Індекс сприйняття корупції-2019. URL : <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2019/>.
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
- . Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173, 1999). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
- Кримінальний кодекс України (2003). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
- Закон України «Про запобігання корупції» (2014). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
- The concept and strategy to combat corruption in the Republic of Armenia (2015). URL : <http://www.gov.am/ru/anti-corruption-strategy/>.
- Уголовный кодекс Республики Армения (2003). URL : <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/am/am012ru.pdf>.
- Закон Азербайджанской Республики «О борьбе с коррупцией» (2004). URL : <https://mia.gov.az/index.php?ru/content/29374/>
- Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (2000). URL : <http://scfwca.gov.az/ru/page/mecelleler>.
- Закон Республики Беларусь «О борьбе с коррупцией» (2015). URL : <http://www.pravo.by/document/?guid=12551&p0=H11500305&p1=1>.
- Уголовный кодекс Республики Беларусь (1999). URL : <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>
- Антикоррупционные реформы в Грузии. 4-й раунд мониторинга в рамках Стамбульского плана действий по борьбе с коррупцией (2019). URL : <http://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-ACN-Georgia-Round-4-Monitoring-Report-RUS.pdf>.
- Уголовный кодекс Грузии (1999). URL : <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>.
- Закон Республики Казахстан «О противодействии коррупции» (2015). URL : https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33478302#pos=2;-245
- Уголовный кодекс Республики Казахстан (2014). URL : https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=6003;-11
- Закон Киргизской Республики «О противодействии коррупции» (2012). URL : <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/203753>.
- Уголовный кодекс Киргизской Республики (2016). URL : <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111527?cl=ru-ru>
- Федеральный Закон «О противодействии коррупции» (2008). URL : <http://docs.cntd.ru/document/902135263>
- Уголовный кодекс Российской Федерации (1996). URL : <http://docs.cntd.ru/document/9017477.>]

Закон Республики Узбекистан «О противодействии коррупции» (2016). URL : <http://lex.uz/docs/3088013>

Уголовный кодекс Республики Узбекистан (1994). URL : <http://lex.uz/docs/111457>.

Закон Республики Таджикистан «О борьбе с коррупцией» (2005). URL : http://www.adlia.tj/show_doc.fwx?rgn=6527.

Уголовный кодекс Республики Таджикистан (1998). URL : mmk.tj/ru/library/ugolovnii_kodeks_rt.doc.

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» (2014). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

Закон України «Про прокуратуру» (2014). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

Закон України «Про вищий антикорупційний суд» (2018). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>

Mukhaev, R., & Prokopenko, E. (2020). Corruption as a global threat to sustainable development: a view from Russia. *Amazonia Investiga*, 9 (25), 160–175. URL : <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1041>

Shablysty, V., & Prymachenko, V. (2019) Results of sociological study of economic factors of effectiveness of victimological prevention of security of living environment. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 5, 204–212. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-5-204-212>

Для нотаток

Навчальне видання

**Шаблистий Володимир Вікторович
Березняк Василь Сергійович
Коваленко Андрій Васильович**

**НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ПОБУТОВЕ
РОЗУМІННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО
ПРОСТОРУ**

Практичний poradnik

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 09.11.2021. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний, цифровий.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 2,33. Обл.-вид. арк. 2,50. Наклад – 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 756-46-41
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018